

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата психологічних наук,

Оксентюк Наталії Володимирівни

на дисертаційне дослідження

Ткачук Ольги Володимирівни

на тему «Психолого-педагогічні чинники ілюзії знань студентів ЗВО у

навчальній діяльності»,

подане до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних

наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Сучасні інформаційні процеси, зростання темпів засвоєння інформації вимагають нових підходів до організації навчальної діяльності. Зокрема, особливо актуальним є вивчення метакогнітивних процесів суб'єктів навчання, оскільки вони є одним із чинників навчальної успішності студентів. У цьому контексті особливе зацікавлення викликає дослідження точності метакогнітивного моніторингу як прогностичного показника успішності навчання.

Спрямованість дослідження О. В. Ткачук на виявлення психолого-педагогічних чинників виникнення ілюзії знань у студентів у навчальній діяльності, виокремлення видів ілюзії знань дає змогу окреслити нові перспективи у вирішенні цієї проблеми.

Метою дисертаційного дослідження є теоретичний та емпіричний аналіз психолого-педагогічних чинників ілюзії знань студентів у контексті індивідуально-психологічних особливостей педагога і організації ним навчального процесу, розробка та апробація психолого-дидактичної тренінгової програми щодо нівелювання ілюзії знань у навчальній діяльності.

Тому наукове дослідження Ткачук Ольги Володимирівни, присвячене цій тематиці, є актуальним. Докладне ознайомлення з текстом дисертації, авторефератом, опублікованими працями дає підстави стверджувати, що робота є результатом ґрунтовного теоретичного та емпіричного аналізу теми.

Визначені авторкою об'єкт, предмет, мета, завдання, методи цілком відповідають обраній темі дослідження. Продемонстровано глибоке теоретичне, емпіричне та формувально-експериментальне вивчення проблеми, практичне застосування результатів дослідження аргументують вагомість наукової новизни, теоретичну та практичну значущість отриманих результатів. Відзначимо ґрунтовність та деталізованість процедури експериментального дослідження. Робота логічно структурована, складається зі вступу, трьох розділів, висновків та додатків, які описують психолого-дидактичну тренінгову програму та конкретизують процедуру емпіричного дослідження. Джерельна база розвідки засвідчує ґрунтовне опрацювання проблеми. Простежується глибока обізнаність дисертантки зі станом розроблення теми дослідження в зарубіжній літературі.

Позитивно оцінюється наявність великої кількості методів математико-статистичного аналізу, використання різних індексів (зокрема, індексу калібрації, резолюції, надмірної впевненості) для обчислення показників ілюзії знань. Використання кореляційного, однофакторного дисперсійного аналізу підкреслюють значимість дослідження та підтверджують гіпотезу.

Заслуговує на увагу новизна дослідження, яка полягає у виокремленні такого чинника точності метакогнітивного моніторингу, як індивідуально-психологічні особливості педагога. Зв'язок цих двох явищ практично не досліджений, що підвищує цінність дисертаційного дослідження.

У першому розділі «Феномен ілюзії знань як наукова проблема» узагальнено та систематизовано підходи до розуміння ілюзії знань. Сучасні вчені використовують різні визначення феномену ілюзії знань з огляду на вивчення різних аспектів цього явища. Авторкою узагальнено та систематизовано підходи до розуміння ілюзії знань, розкрито роль точності метакогнітивного моніторингу в успішності навчальної діяльності, визначено співвідношення поняття «ілюзії знань» з суміжними поняттями, проаналізовано та систематизовано структуру психолого-педагогічних чинників ілюзії знань в

навчальній діяльності, виділено два види прояву ілюзії знання у начальному процесі: внутрішню та зовнішню ілюзію знань.

Цінність дослідження підкреслює уточнення категоріального апарату теми, зокрема поняття ілюзії знань як помилки метакогнітивного моніторингу, обумовлену неадекватним відображенням когнітивної установки у контексті власної Я-концепції.

Імпонує класифікаційна модель психолого-педагогічних чинників ілюзії знань у розрізі компонентів навчальної діяльності (навчальних дій, задач оцінки та контролю) та індивідуально-психологічних характеристик педагога. До чинників ілюзії знання, що проявляються в такому компоненті навчальної діяльності, як навчальна задача, авторка включає наступні: відчуття складності або легкості завдання, спосіб подачі навчальної інформації, тип завдання. До компоненту навчальної дії відносить такі чинники ілюзії знань: наявність або відсутність зворотнього зв'язку, використання методики проблематизації досвіду, повторення матеріалу, наявність або відсутність групової взаємодії. У процесі оцінки та контролю навчальної діяльності, на думку дослідниці, може проявлятись такий чинник, як наявність або відсутність ситуації оцінки.

Заслуговує на увагу розроблений та проведений психолого-педагогічний експеримент для встановлення ролі вищеперерахованих чинників. Автор розділила його на дві частини: у першій частині досліджено особливості організації навчального процесу, та у другій – індивідуально-психологічних особливостей педагога як чинники ілюзії знань. Дизайн самого експерименту є креативним та неординарним, що проявляється у підході дослідниці до вивчення ролі педагога у метакогнітивному моніторингу його студентів. Логічним підсумком експерименту є аналіз та інтерпретація його результатів, які продемонстрували відмінності у точності метакогнітивного моніторингу залежно від способу організації навчальної діяльності.

Дисертаційне дослідження відзначається науковою новизною та практичним значенням, оскільки у ньому уточнено уявлення про види ілюзії знань, підходи до розуміння місця і ролі метакогнітивного моніторингу у

навчальному процесі, уявлення про особливості організації навчального процесу як чинника ілюзії знань. Результати дисертаційного дослідження мають суттєве практичне значення, оскільки можуть враховуватися у процесі організації навчальної діяльності, зокрема, заняті їз студентами, виборі методів та засобів навчання.

Таким чином, аналіз дисертаційного дослідження, автореферату, опублікованих наукових праць свідчить про те, що авторці вдалося реалізувати поставлені завдання та досягти мети дослідження.

Однак варто висловити деякі зауваження:

1. У дослідженні ретельно проаналізовано та класифіковано напрями метакогнітивного моніторингу, його особливості та місце у системі метапізнання. Однак, на рис. 1.1, стор. 29, на наш погляд, здійснено більший акцент на відображені метакогнітивного моніторингу, а не на ілюзію знань у системі метапізнання.

2. Заслуговує уваги емпіричне дослідження метакогнітивного моніторингу, описане у другому розділі, проведене зі студентами багатьох різноманітних спеціальностей. Однак, всі вони представляють гуманітарний цикл. Цікаво було б проаналізувати особливості метакогнітивного моніторингу у студентів природничого циклу.

3. На наш погляд, дослідження набуло би більшої вагомості, якщо у тренінговій програмі, описаній у третьому розділі, були б задіяні не лише студенти-психологи.

4. Розроблена психолого-дидактична тренінгова програма є інструментом для розвитку рефлексії, децентралізації та метакогнітивного моніторингу. Хотілося б більшої конкретизації щодо ролі цих явищ, зокрема у контексті когнітивної установки.

Означені недоліки не знижують цінності дисертаційної роботи, яка є завершеною, самостійною і потрібною для практичної організації процесу підвищення продуктивності навчальної діяльності у студентів. Все це дає підстави стверджувати, що науковий рівень дисертаційного дослідження

«Психолого-педагогічні чинники ілюзії знань студентів ВНЗ у навчальній діяльності» відповідає вимогам МОН України до кандидатських дисертацій, а її авторка, Ткачук Ольга Володимирівна, заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри суспільних
дисциплін ННІЕМ НУВГП

Наталія ОКСЕНТЮК

